

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ТКАЧОВ С. І., д. пед. наук, професор

ТКАЧОВ А. С.

Харківська державна академія фізичної культури

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НАВЧАЛЬНУ МОТИВАЦІЮ СТУДЕНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У публікації представлено результати здійсненого в 2014-2015 роках дослідження навчальної мотивації студентів ХДАФК. При цьому з'ясовано: основні фактори впливу на навчальну мотивацію студентів-спортсменів – особистість викладача, ставлення професорсько-викладацького складу до студентів, реальна або формальна мета навчання, психологічний фон у студентській групі та провідні навчальні мотиви – прагнення до самореалізації, можливість працевлаштування, матеріальне заохочення, інтерес до навчальної дисципліни.

Ключові слова: навчальна мотивація, фактори впливу на навчальну мотивацію, провідні мотиви студентів-спортсменів.

Вступ. Сьогодні на бажання студентів вчитися «реально», а не «формально» впливають багато стимулів, серед яких вирішальне місце посідає саме навчальна мотивація. Вона виступає стимулюючою силою процесу учіння (тобто навчальної діяльності студента) [1, с. 135] й зумовлює результативність навчання у вигляді необхідної системи знань, умінь, навичок та способів творчого вирішення професійних завдань.

Звідси постає потреба у підвищенні рівня мотивації студентів до навчання. При цьому слід зауважити, що вивчення наявних з окресленої проблеми досліджень свідчить, що науковці приділили увагу різним її питанням. Зокрема, в розробках В. Асєєва, Л. Божович, В. Ковальова, О. Леонтєєва, М. Матюхіної вивчено природу мотивів, в роботах М. Алексєєвої, В. Давидова, Є. Ільїна, М. Матюхіної розкрито процес формування пізнавальних мотивів на різних етапах навчання, а в дослідженнях А. Алексюка, І. Беха, А. Вербицького, С. Занюк, В. Якуніна схарактеризовано мотиваційний компонент навчальної діяльності студентів та висвітлено засоби його формування.

Однак у свою чергу, щоб успішно впливати на навчальну мотивацію студентів, слід спочатку чітко розуміти її сучасний стан та основні фактори впливу на її рівень та характер.

У контексті наявності загальної проблеми цілком зрозуміло, що проблема мотивації навчання студентів у повній мірі знаходить себе й в діяльності спортивних педагогічних вишів. Однак при цьому слід урахувати, що специфіка діяльності студентів-спортсменів (поєднання теоретичних занять з великою кількістю практичних занять на спортивних базах, доповнення занять за розкладом активним тренувальним процесом, спортивні збори та участь у змаганнях) зумовлює особливість формування їх мотивів навчання [2–4].

Мета дослідження – за результатами проведеного в Харківській державній академії фізичної культури дослідження впродовж 2014-2015 років встановити основні фактори, що впливають на рівень і характер навчальної мотивації студентів ХДАФК, та з'ясувати їх провідні навчальні мотиви.

Результати дослідження. Задля вирішення поставленої мети і завдань було вивчено стан навчальної мотивації у 150 студентів Харківської державної академії фізичної культури (денна й заочна форма навчання), а також уточнено одержані дані шляхом опитування 50 тренерів з різним досвідом роботи, які виступили в якості експертної групи щодо уточнення даних зі стану навчальної мотивації студентів.

Для отримання необхідних даних застосовувалися наступні пошукові методи та діагностичні методики:

- метод експертних оцінок;
- індивідуальні та групові бесіди,
- «Морфологический тест жизненных ценностей»;
- «Потребность в общении»;
- «Потребность в достижении»;

– модернізований варіант методики І. Ільїна на виявлення основних факторів, які можуть вплинути на рівень мотивації до навчання [5; 6].

Застосування вищевказаних методів та методик дозволило встановити, що основними факторами, які сприяють підвищенню рівня позитивної навчальної мотивації студентів-спортсменів, є такі:

- мета навчання студента:
 - реальна (набуття знань і разом з цим отримання документа про освіту) або
 - формальна (насамперед отримати диплом);
- особистість викладача, який може суттєво вплинути на свідомість студентів, тобто зацікавити (захопити) своїм предметом та завдяки цьому сприяти їхньому саморозвитку;
- характер ставлення професорсько-викладацького складу до студентів (заінтересований, відповідальний, діяльнісний, конструктивний або формальний, малодіяльнісний, неконструктивний);
- психологічний фон у студентській групі:
 - сприятливий, дружній, емоційно позитивний або
 - незацікавлений, відчужений, емоційно негативний.

Слід сказати, що при цьому для студентів-спортсменів ХДАФК стосовно першого фактору мали місце відповіді щодо бажання разом з дипломом отримати необхідні знання (43 %), а популярність третього фактору виявилася на рівні 29 %. Своєї ж максимальної уваги з боку студентів-спортсменів набув третій фактор – 78%.

У контексті вивчення саме провідних мотивів серед студентів-спортсменів було встановлено, що серед таких своєї беззаперечної популярності набули ті, які пов'язані з поточним або майбутнім благополуччям у життєвому, навчальному та професійному плані, а саме:

- сподівання на працевлаштування після закінчення навчання;
- прагнення до самореалізації – «зайняти місце під сонцем», «знайти себе як особистість»
- бажання отримати матеріальне заохочення (стипендія, а в майбутньому добра зарплата);
- інтерес до навчальної дисципліни
- усвідомлення важливості диплома про вищу освіту

Також було встановлено, що для процесу розвитку позитивної мотивації студентів ХДАФК до навчання доцільно звернути увагу на наступне:

1. Активного постійного спілкування прагнуть 89% студентів-спортсменів, постійного спілкування – 9%, періодичного або епізодичного спілкування – 7% (результати тесту «Потреба в общении»).

2. Студенти-спортсмени усвідомлюють важливість таких цінностей, як «досягнення», «саморозвиток», «власний престиж» (результати дослідження за допомогою «Морфологического теста жизненных ценностей»).

3. Важливість певних досягнень у житті відзначили 88% студентів-спортсменів (результати тесту «Потреба в достижениях»).

Висновки. Таким чином, узагальнюючи вищевикладені результати вивчення стану навчальної мотивації студентів ХДАФК слід наголосити, що резерви підвищення її рівня знаходяться у педагогічній площині, а саме у цілеспрямованій навчально-виховній діяльності, в межах якої слід культивувати розуміння мети навчання, важливість особистості викладача та його ставлення до студента, а також саморозвитку свідомого ставлення до майбутньої професійної діяльності через пропаганду цінності засвоєних знань, прагнення до самореалізації й життєвих досягнень.

Перспективи подальших досліджень з означеної проблеми можуть полягати в площині розробки технології створення «позитивного мотиваційного середовища» як підсистеми загальної системи навчально-виховної роботи зі студентами-спортсменами в ХДАФК.

Список використаної літератури:

1. Божович Л.И. Проблемы формирования личности. Избранные психологические труды / Л.И. Божович. – М. : Педагогика, 1995. – 352 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 528.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації / С.С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
4. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К. : Каравела, 2008. – С. 159–167.
5. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. – Самара : Издательский Дом «Бахарх-М», 2004. – С. 298.
6. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологи. Модуль «Направленность». (Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы). – К. : Миллениум, 2004. – С. 41–43, 354.